

BELGESELİ İNTERNETTE YAYINLAMAK

Ülkemizde üretilen belgesellerin izleyiciye ulaşmasının önünde halen dağıtımdan, ekonomik şartlardan kaynaklanan pek çok engel var. Peki filmlerin ücretsiz olarak internette yayınlanması bu soruna çare olabilir mi?

■ ECE ŞAKARER

Belgeselin gösterim olanaklarının ne kadar kısıtlı olduğunu görmek için, filminin sinema salonlarında gösterilmesi için bile değil, DVD'sinin basılması için uğraşan bir belgeselciyle konuşmaya gerek yok; gösterimdeki filmleri belirli aralıklarla takip etmek yeterli. Belgesele verilen değer ve sadece izleyicide değil, yapımcı ve dağıtımcıdaki belgesel algısı, başlı başına başka bir yazının konusu. Ancak, belgeselin bu gözü ardı edilemeyecek (edilmemesi gereken) yararı, bu yazının da çıkış noktası. İnternette, ücretsiz, herkese açık bir yayın yapmak, belgeselin bu sorunu için önerilen çözüm yollarından biri. İnternetin vaat ettiği belgeselcinin, tabiri caizse savaşarak kazanması gereken paylaşma hakkı için, (her ne kadar günümüz Türkiye'sinde internetin bağımsızlığından bahsetmek zor olsa da) bağımsız olan, yeni bir ortam yaratımı.

Bir yanda, internette belgesel yayınının destekleyen birçok belgeselci mevcut. Örneğin *Son Kumsal*'ı (2007) birçok sitede ücretsiz paylaşan Rüya Arzu Köksal, özellikle *Son Kumsal* ile sahip olduğu tek misyonun meselenin duyurulması olduğunu düşünüyor.¹ Köksal'a göre, internette yapılan yayın, belgeselin değerini azaltmak değil; Anadolu'nun, festivali olmayan birçok yerinde de meraklısına ulaşabilmek anlamına

gelmekte. Bu bağlamda, belgeselin fazladan tek bir insana ulaşması, dolayısıyla da meselenin bir insan tarafından daha duyulmuş olması bile önemli. İnternet, bu şekilde, sesini duyurmak isteyen belgeselci için, gösterim şansı bulunamayan sinema salonlarının, basılamayan DVD'lerin ve birçok şehre, kasabaya ulaşamayan festivallerin alternatifini; bir çözüm yolu.

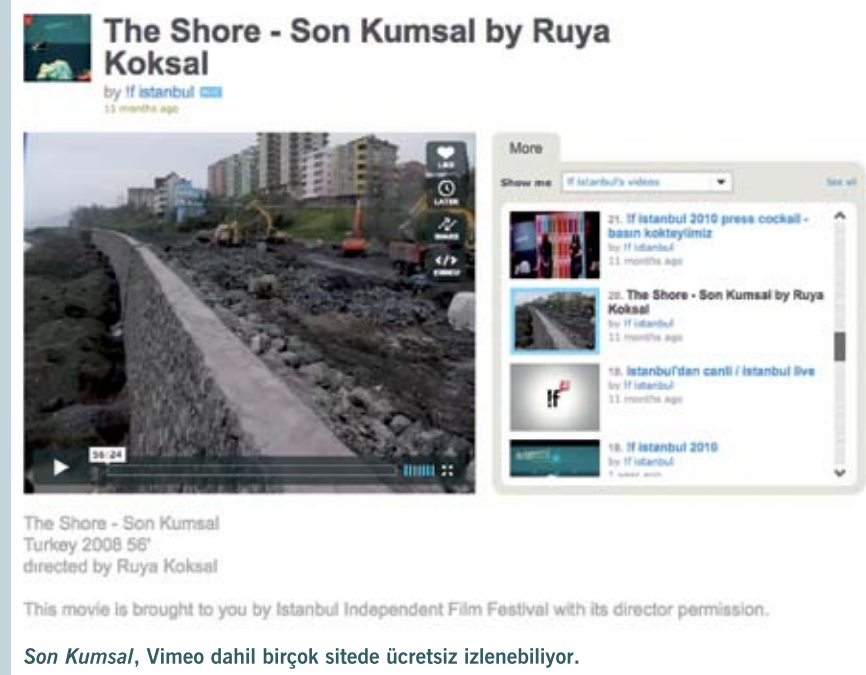
Öte yandan, izleyicinin filme maddi bir karşılık ödemediği ulaşmasını sağlayan bu yöntem, birçok belgeselci için de tartışmalı bir konu. Belgeselin bir amaca hizmet ediyor, bir meselenin "çözümünü" amaçlıyor olmasına rağmen, sırf bu nedenle, onun yaratımını sağlayan ekibin emeği için hiçbir karşılık almaması, bir bakıma onları kurban etme anlamına da gelmekte. Herhangi bir mesele için kendine dert edinen 'belli' insanların çözüm için uğraşmalarını ve bunun, maddi zorluklar da dahil olmak üzere, bütün sonuçlarına katlanmalarını beklemek, bir anlamda bir ikiyüzlülük. İnternette paylaşımı desteklemeyerek karşı çıkan şey, belgeselin (belgeselci ve izleyicinin de) bu kendini kurban etme durumunu kabullenmesi. Aynı zamanda, belgeselin bir iş, bir sanat dalı olarak görülmesi gerektiği de önemli bir nokta. Dolayısıyla, böyle bakılmadığında, 'belgeselin değerini azaltan' bir bakış açısı mevcut.

Bu görüşlerin yanında, internetin, kendine has özellikleri de var. Sadece belgesel değil, internette 'yayınlanan' her türlü materyal, paylaşım şekli sayesinde, tüm haklarıyla, tüm kullanıcılara teslim edilmiş oluyor. Her ne kadar benzer bir durum, bireysel olarak sahip olunan DVD'ler için de geçerli olsa da, internette yayımına izin verilen bir filmin, hangi internet ortamında, hangi yorumlarla, başlıklarla veya nasıl bir tür sunumla yayınlanacağı, filmi yaratan ekibin kontrolünden çıkabiliyor. İnternetin kendine has kullanım şartları, belli bir tarz izleyici de yaratıyor aynı zamanda. Açılan diğer pencereler arasında izlenen film, 'başlat' komutu verildikten sonra sonuna kadar izlenip izlenmediği; dolayısıyla internette yayınlanan bir filmin gerçekten ne kadar insana ulaştığı belirsiz.

Elbette ki, belgesel yapma eylemini, paylaşma isteğinden ayrı düşünmek mümkün değil. Belgeselci, kendi tanıklığına, kameranın tanıklığına da ortak eden ve bir emek harcıyarak, bu tanıklığı paylaşılabilir hale, bir belgesel haline getiren kişi. Ancak bir tarafta, interneti bu paylaşım yöntemlerinden biri, kapanan yollara getirilen bir alternatif olarak gören; bir tarafta da, internette belgesele 'hakkını vermeyen' bir ortam olduğunu düşünen bakış açıları mevcut. Uzlaşılan ortak nokta ise, belgeselin paylaşım alanının, henüz, yeteri kadar bulamıyor olması.

not:

¹ Rüya Arzu Köksal ile Söyleşi, 3 Haziran 2010

The Shore - Son Kumsal by Ruya Koksal
by If Istanbul
11 months ago

More

21. If Istanbul 2010 press cocktail - basın kokteyli
by If Istanbul
11 months ago

20. The Shore - Son Kumsal by Ruya Koksal
by If Istanbul
11 months ago

19. İstanbul'dan canlı / İstanbul live
by If Istanbul
11 months ago

18. If Istanbul 2010
by If Istanbul
11 months ago

The Shore - Son Kumsal
Turkey 2008 56'
directed by Ruya Koksal

This movie is brought to you by Istanbul Independent Film Festival with its director permission.

Son Kumsal, Vimeo dahil birçok sitede ücretsiz izlenebilir.

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Geçen ayki İstanbul ziyaretim sırasında Depo'daki Belgesel Buluşmaları (SaturDox) etkinliklerinden birine nihayet denk gelebildim. Documentarist'ten Necati Sönmez ve Emel Çelebi'nin ekipleriyle birlikte seçtikleri belgeselleri gösterdikleri, iki haftada bir düzenlenen bu programın epey rağbet gördüğünü, izleyicilerin koridorlara ve kapı önlerine taştığını duymuştum. İstanbul'un sinema delisi olduğunu, şehirde birkaç film festivalini birden karşılayabilen, sinema salonlarını dolduran bir ilgi olduğunu biliyorum, fakat bu "belgesel deliliğinden" haberdar değildim. Hatta yakın zamana kadar belgesel sinemaya dair gelişmelerden ve haberlerden habersiz durduğumda kendimi pek de beğenilmeyen mallarını kakalamaya çalışan bir işportacı gibi hissettiğim çok olmuştur. Sinema uzmanı Türkiyeli arkadaşlarla sohbet ederken Türkiye'de sinema üzerine yazıp çizen ve esas ilgi alanı belgesel olan kim var diye kara kara düşündüğümüz, aklımıza tek bir kişinin gelmediği durumları hatırlıyorum. Üstelik bu bahsettiğim, sadece bir yıl öncesi. Şimdi de ülkede çok sayıda belgesel uzmanı yok belki, ama en azından biliyoruz ki belgesel üzerine çalışan bazı isimler var. Ağustos'ta Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlediğimiz Visible Evidence belgesel araştırmaları konferansında Türkiye'den en az on akademisyen bildiri sundu. SaturDox'ta da anlamadım ki söylentiler doğruymuş: İstanbul nihayet belgeseli keşfediyor! Bunun beni ne kadar mutlu ettiğini anlatamam.

Katıldığım buluşmada gösterilen film,

Andrey Paounov'un yönettiği Bulgaristan yapımı *Sivrisinek Meselesi ve Diğer Hikâyeler* (*Problemat s komarite i drugi istorii*, 2007), Tuna nehrinin kıyısındaki şirin ama perişan, filmin adından da anlaşılacağı gibi ciddi bir sivrisinek sorunu olan eski bir Sovyet kasabasının trajikomik hikâyesini anlatıyor. Bilgisayara bağlı projektörden yansıtılan filmin gösterim oranı yanlış ayarlandıktan kenarları kırpık, jenerikteki kimi yazıları kesik görünüyordu. Fakat yağmurlu bir kış gecesinde Depo'daki salonu dolduran izleyiciler bu duruma aldırmadığı gibi, çoğu film sonrasında tartışmaya da kaldı. Kolaylaştırıcılığı Sönmez'in yaptığı panelde Türkiye'deki yeni belgesel sinema yönelimlerini temsil eden iki yönetmen (Zeynep Dadak ve Özgür Doğan) ve nispeten daha eski ekol bir katılımcı (Yüksel Aksu) vardı. Gribin zihnimde oluşturduğu sis ve Türkçe idrakımın

buğusu ardından da olsa, belgesel sinemadaki açılımlara dair tartışmanın seviyesinin son derece sofistike ve belgeselin geleceğine dair umut verir nitelikte olduğunu çıkartabildim. Zeynep Dadak filmdeki mizah unsuruna değindi, Doğu Avrupa belgesellerinde şekillenmekte olan yeni bir görsel/anlatısal üsluptan bahsetti. Kendisinin örnek olarak verdiği Çek Cumhuriyeti yapımı *Tarihi Pişirenler*'e (*Ako sa varia dejiny*, 2009) ben bir de Polonya yapımı kısa film *Szcsciarze*'yi (2009) eklemek isterim. Özgür Doğan ise belgeselin hakikat değerinin stratejik öneminden, Orhan Eskiköy ile ortak çektiği *İki Dil Bir Bavul* (2008) için bunun ne denli hayati olduğundan bahsetti. Aynı konuyu bir kurmaca filmle ele alsalardı film "fazla abartılı" ya da "fazla ideolojik" sayılarak önemsizleştirileceğini anlattı. Belgesel sinemanın da her ne kadar kendine özgü kurguları ve anlatsallık uğruna verdiği tavizler olsa da belgesel olarak tanımlanan bir filmi ciddiye almamanın veya inkâr etmenin daha zor olduğunu anlattı. Belgeselin "hakikat değeri"ni stratejik olarak kullanma fikrinin, herhangi bir naiflik veya gelişmemişlik bir yana, belgeselin görsel dünyada nasıl işlediğine dair son derece ileri ve etkileyici bir kavrayış olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla ardından konuşan Yüksel Aksu'nun Türkiye'de belgeselin yeterince gelişmemiş olduğunu iddia etmesi, sebep olarak da "zihniyet"i göstermesi bana şaşırtıcı ve zamansız geldi. Belli ki Aksu Türkiye'de belgesel alanında çok şeyin değişmekte olduğunu, üstelik değişimin de burnunun dibinde gerçekleştiğini atlamış. Değişim rüzgârlarının kokusu, tıkalı olmasına rağmen burnuma ulaşıyor ve doğrusu bana çok iyi geliyor. (Çeviren: Başak Ertür)